

Παρουσίαση δομικής εγκυρότητας και αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου Εθνική/Πολιτισμική Ταυτότητα στον χώρο της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού στην Ελλάδα

Κούλη Όλγα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός την παρούσας έρευνας ήταν η αξιολόγηση της δομικής εγκυρότητας και αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου Εθνική/Πολιτισμική Ταυτότητα, το οποίο προσαρμόστηκε και εγκυροποιήθηκε στον ελληνικό πληθυσμό, καθώς και η σύνοψη της χρήσης αυτού για έρευνες του χώρου της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού. Οι στατιστικές αναλύσεις που έγιναν ήταν: (1) η διερευνητική παραγοντική ανάλυση (exploratory factor analysis), (2) η ανάλυση αξιοπιστίας (reliability analysis) για τη διερεύνηση της συνοχής των ερωτήσεων που αποτελούν τους παράγοντες, (3) η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση (confirmatory analysis) και η (4) δευτέρου βαθμού παραγοντική ανάλυση (second order factor analysis). Με βάση τα αποτελέσματα το συγκεκριμένο όργανο μέτρησης μπορεί να είναι ένα χρήσιμο όργανο μέτρησης για τη διερεύνηση και την αξιολόγηση της εθνικής ταυτότητας στο περιβάλλον του σχολείου γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στη Φυσική Αγωγή και τον αθλητισμό. Συνεπώς, παρά τη χρήση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου σε ορισμένες έρευνες, παραμένουν αρκετά σημεία που δεν έχουν εξεταστεί ενδελεχώς. Το ερωτηματολόγιο αυτό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σε μελλοντικές έρευνες με στόχο τη διερεύνηση αυτών των σημείων, συμβάλλοντας έτσι σε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση των σχετικών ζητημάτων.

Λέξεις κλειδιά: Εθνική Ταυτότητα, Κουλτούρα, Φυσική Αγωγή, Αθλητισμός

Εισαγωγή

Εθνική ταυτότητα

Ο όρος «αγάπη για το έθνος» χρησιμοποιείται και αναφέρεται σε μια κοινωνική ομάδα ανθρώπων, των οποίων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά βασίζονται στην φυσιολογία, γλώσσα, γενεαλογία, κουλτούρα. Η Εθνική ταυτότητα έχει οριστεί από τους Rotheram και Phinney (1987) ως «η αίσθηση που έχει κάποιος ότι ανήκει σε κάποια εθνική ομάδα και η σκέψη, οι αντιλήψεις, τα συναισθήματα και η συμπεριφορά που έχει λόγω του ότι είναι μέλος μιας ομάδας». Οι ερευνητές χρησιμοποιούν διάφορες ορολογίες για να αναφέρουν έννοιες, οι οποίες είναι παρόμοιες με τον όρο εθνική

Διεύθυνση αλληλογραφίας:

Κούλη Όλγα
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
Πανεπιστημιούπολη, 69100 Κομοτηνή
okouli@phyed.duth.gr

E-mail:

ταυτότητα, ο οποίος περιλαμβάνει και τις εθνικές αντιλήψεις, την εθνική ενημερότητα, την φυλετική ευσυνειδησία, αλλά και την φυλετική και πολιτισμική ταυτότητα. Ο όρος «φυλή» χρησιμοποιείται πιο συχνά και σχετίζεται με τα φυσικά χαρακτηριστικά κάποιας ομάδας ανθρώπων, όπως για παράδειγμα το χρώμα του δέρματος και άλλα σωματομορφικά χαρακτηριστικά (Rotheram, & Phinney, 1987).

Η εθνική ταυτότητα είναι μια σύνθετη και πολυδιάστατη έννοια (Roosen, 1989; Alba, 1990; Phinney, 1990; Keefe, 1992; Mirande, & Tanno, 1993). Υπάρχουν δύο πολύ σπουδαία θέματα μελέτης της εθνικής ταυτότητας: (1) η αυτοαξιολόγηση και η συνακόλουθη ιδιαίτερη θέση που έχει η εθνική ταυτότητα για το κάθε άτομο, και (2) το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας. Ενώ η ιδιαίτερη άποψη περί εθνικής ταυτότητας αναφέρεται στον βαθμό της σπουδαιότητας της εθνικής ταυτότητας των ατόμων, το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας αναφέρεται στις εθνικές αρχές τις οποίες έχουν και εξασκούν τα άτομα. Αυτά τα δύο θέματα είναι βασικά για την κατανόηση του ρόλου της εθνικής ταυτότητας (Ting-Toomey, Yee-Jung, Shapiro, Garcia, Wright, & Oetzel, 2000).

Επιπλέον, μελέτες υποδεικνύουν ότι η εθνική/πολιτισμική ταυτότητα περιλαμβάνει την ανάπτυξη της αυτο-ταυτότητας ενός ατόμου μέσω πολιτισμικών πλαισίων, της δύναμης και της έκτασης της ταύτισής του με την εθνοτική του ομάδα και διάφορων παραγόντων όπως η κοινότητα, η ιστορία και οι προσωπικές εμπειρίες (Kouli, & Papaioannou, 2009; Hu, Wang, & Li, 2014; Neville, Oyama, Odunewu, & Huggins, 2014).

Οι τέσσερις διαστάσεις για τη μέτρηση της εθνικής ταυτότητας

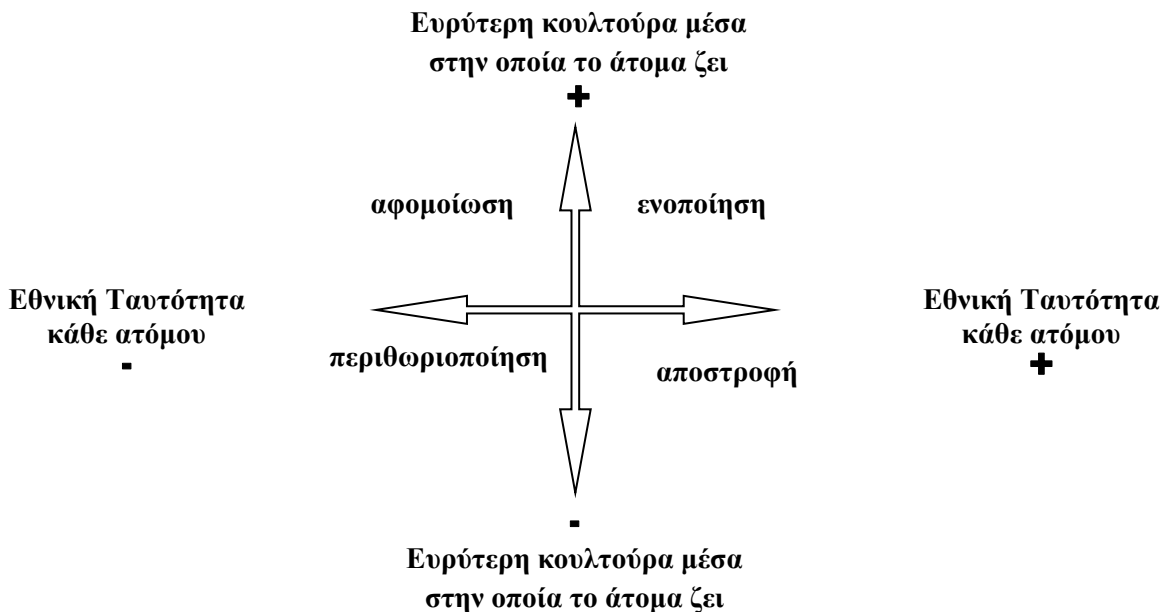
Οι περισσότερες πρόσφατες έρευνες προσπαθώντας να μετρήσουν την εθνική ταυτότητα, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ήταν καλύτερα να την χωρίσουν, σε διαστάσεις. Οι ερευνητές λοιπόν, έχουν χωρίσει την εθνική ταυτότητα σε τέσσερις διαφορετικές διαστάσεις, στις οποίες υπάρχει μια μικρή απόκλιση στην ορολογία που χρησιμοποιούν διαφορετικοί ερευνητές. Εντούτοις όλοι συμφωνούν στο νόημα που δίνουν σ' αυτές τις διαστάσεις που αποτελούν την εθνική ταυτότητα.

Πιο συγκεκριμένα, σε έρευνά τους οι Berry, Kim και Boski (1987) και οι Berry, Kim, Power, Young και Bujaki (1989), ήταν από τους πρώτους ερευνητές που διαχώρισαν τις τέσσερις διαστάσεις της εθνικής ταυτότητας. Έτσι, αναφέρουν ως διαστάσεις της εθνικής ταυτότητας που σχετίζονται μεταξύ τους, αλλά σχετίζονται και (1) με την εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου και (2) με την ευρύτερη κουλτούρα μέσα στην οποία το κάθε άτομο ζει, τις εξής: αποστροφή (separation), ενοποίηση (integration), αφομοίωση (assimilation) και περιθωριοποίηση (marginalization).

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει μία σημαντική σχέση μεταξύ των τεσσάρων αυτών διαστάσεων τόσο με την εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου, όσο και με την ευρύτερη κουλτούρα μέσα στην οποία ζει το κάθε άτομο. Η σχέση αυτή είναι η εξής (βλ. σχήμα 1):

- η αποστροφή (separation) εμφανίζεται, όταν ένα άτομο αντιλαμβάνεται υψηλό βαθμό ταύτισης με τη δική του εθνική ταυτότητα και χαμηλό βαθμό ταύτισης με την ευρύτερη κουλτούρα, μέσα στην οποία ζει.
- η ενοποίηση (integration) εμφανίζεται, όταν ένα άτομο αντιλαμβάνεται υψηλό βαθμό ταύτισης με τη δική του εθνική ταυτότητα και υψηλό βαθμό ταύτισης με την ευρύτερη κουλτούρα, μέσα στην οποία ζει.

- η αφομοίωση (assimilation) εμφανίζεται, όταν ένα άτομο αντιλαμβάνεται χαμηλό βαθμό ταύτισης με τη δική του εθνική ταυτότητα και υψηλό βαθμό ταύτισης με την ευρύτερη κουλτούρα, μέσα στην οποία ζει.
- η περιθωριοποίηση (marginalization) εμφανίζεται, όταν ένα άτομο αντιλαμβάνεται χαμηλό βαθμό ταύτισης με τη δική του εθνική ταυτότητα και χαμηλό βαθμό ταύτισης με την ευρύτερη κουλτούρα, μέσα στην οποία ζει.

Σχήμα 1. Σχέση των τεσσάρων διαστάσεων της εθνικής ταυτότητας (αποστρόφη, ενοποίηση, αφομοίωση, περιθωριοποίηση), με την εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου και με την ευρύτερη κουλτούρα μέσα στην οποία το άτομο ζει (Berry, 2002).

Σύγκρουση και εθνική ταυτότητα

Σύμφωνα με κάποιους ερευνητές (Ting-Toomey, Yee-Jung, Shapiro, Garcia, Wright, & Oetzel, 2000) η σύγκρουση σχετίζεται με την εθνική ταυτότητα. Αυτή είναι η σύγκρουση ατομικών και ομαδικών στόχων και είναι ένα διαχυτικό ανθρώπινο φαινόμενο, το οποίο υπάρχει σε όλους τους τύπους των κοινωνικών σχέσεων και σε όλες τις εθνικές και κοινωνικές ομάδες. Τόσο η σύγκρουση στο εσωτερικό μιας ομάδας, όσο και η προσωπική προστριβή, αποτελούν συχνά ένα εσωτερικό παράγοντα της ανθρώπινης πορείας. Η σύγκρουση από μόνη της δεν είναι αναγκαστικά ένα θετικό ή αρνητικό φαινόμενο. Ο τρόπος όμως, με τον οποίο χειριζόμαστε τη σύγκρουση, μπορεί να οδηγήσει σε εποικοδομητικά ή καταστρεπτικά αποτελέσματα. Έτσι λοιπόν, η σύγκρουση ορίζεται ως μια έντονη μέθοδος διαφωνίας μεταξύ δύο τουλάχιστον ομάδων, όταν αντιλαμβάνονται ασυμβίβαστα ενδιαφέροντα, ασυμβίβαστες απόψεις, μεθόδους και στόχους σε επεισόδιο αλληλεπίδρασης (Ting-Toomey, 2001).

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, οδηγούν σε κάποιες μορφές σύγκρουσης σε σχέση με τη δυνατή/ασθενή εθνική ταυτότητα και τη δυνατή/ασθενή κοινωνική ταυτότητα. Μεθοδολογικά η έρευνα των Ting-Toomey, Yee-Jung, Shapiro, Garcia, Wright, και Oetzel (2000), συνεισέφερε δύο νέες κλίμακες, που μπορεί να φανούν χρήσιμες για την μέτρηση θεμάτων εθνικής και κοινωνικής

ταυτότητας και διαχείρισης μορφών σύγκρουσης μεταξύ εθνικών ομάδων. Αυτές οι κλίμακες είναι: οι Διαστάσεις Εθνικής/Πολιτισμικής Ταυτότητας (Ethnic/Cultural Identity Dimensions, EID), και οι Διαστάσεις Κλίμακας και Μορφών Σύγκρουσης (Scale and the Conflict Style Dimensions, CSD), οι οποίες φάνηκε να έχουν υψηλούς δείκτες αξιοπιστίας.

Σε άλλη έρευνα, οι Ting-Toomey, Yee-Jung, Shapiro, Garcia, Wright, και Oetzel (2000), συνδύασαν διάφορα ερωτηματολόγια, προσπαθώντας να φτιάξουν ένα καινούριο ερωτηματολόγιο που να μετράει την εθνική ταυτότητα. Και αυτοί στην προσπάθειά τους αυτή, χώρισαν την εθνική ταυτότητα σε τέσσερις διαστάσεις: αναγνώριση (belonging), περιθωριοποίηση (fringe), αλληλεπίδραση (interaction) και αφομοίωση (assimilation).

Εθνική ταυτότητα, Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός

Σε ότι αφορά στο περιβάλλον της Φυσικής Αγωγής σχετικά με τις πολιτισμικές τακτικές στην μόρφωση, σε επίσημη έκθεση (Des, 1985), αναφέρονται διαμάχες και προβλήματα μέσα στις τάξεις, οι οποίες εκτός των άλλων, μπορούν να δημιουργηθούν εξαιτίας των θρησκευτικών πιστεύω των μαθητών/τριών. Όμως, η άποψη αυτή δεν είναι γενικά παραδεκτή λόγω του ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις από συστηματική έρευνα. Κάποιες άλλες εκθέσεις έχουν κατευθυντήριες οδηγίες και τακτικές για δασκάλους (Rotherham Lea, 1986; Coventry Lea, 1980). Ο Mullard (1982) προτείνει ότι η απάντηση στις διαμάχες/προβλήματα των μαθητών λόγω διαφορετικής κουλτούρας είναι οι τακτικές αφομοίωσης, που έχουν σαν στόχο τη διασφάλιση των εθνικών μειονοτικών ομάδων.

Αν και ο αθλητισμός και η Φυσική Αγωγή συχνά λογαριάζονται ως περιοχές ίσης ευκαιρίας και ρατσιστικής αρμονίας, ωστόσο, ο Bayliss (1989) έδειξε την χρήση στερεοτύπων και υποθέσεων, οι οποίες μπορούν ακούσια να δημιουργήσουν ρατσισμό. Αυτός ο ρατσισμός είναι πολύ δύσκολο να αποτελεί μεμονωμένο γεγονός (Green, & Hardman, 2000), κρίνοντας από τις εκθέσεις στα Μ.Μ.Ε. για τον ρατσισμό γενικότερα. Δεν υπάρχει λοιπόν πραγματική απόδειξη για τη Φυσική Αγωγή ή τον αθλητισμό ότι είναι κάτι διαφορετικό από την κοινωνία, της οποίας αποτελούν μέρος (Green, & Hardman, 2000).

Επίσης, πιο πρόσφατες μελέτες στο χώρο, υποδεικνύουν ότι η εθνική και πολιτιστική ταυτότητα επηρεάζει σημαντικά τις εμπειρίες, τις αξίες και τις προτιμήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον αθλητισμό, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για πολιτισμικά ανταποκρινόμενη διδασκαλία, αντιρατσιστικές πολιτικές και τη συμπερίληψη εθνικών αθλημάτων για την ενίσχυση της φυσικής κατάστασης και της πολιτιστικής αυτοπεποίθησης (Hill, & Cleven, 2005; Macdonald, et al. 2009; Thorjussen, & Sisjord, 2020; Wang, & Xie, 2020; Chen, 2022; An, & Nie, 2023).

Με βάση τα παραπάνω, υπάρχει αναγκαιότητα για περαιτέρω έρευνα σε βασικές μεταβλητές που επηρεάζουν το μάθημα Φυσικής Αγωγής όπως η εθνική ταυτότητα των μαθητών/τριών που συμμετέχουν σε αυτό, με σκοπό να μπορέσει ο Εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής να έχει βάσιμα στοιχεία για να κάνει ό,τι καλύτερο μπορεί και να βελτιώσει το μάθημα Φυσικής Αγωγής για όλους τους μαθητές/τριες. Για το λόγο αυτό παρακάτω παρουσιάζεται ένα όργανο μέτρησης που μπορεί να φανεί χρήσιμο προς την κατεύθυνση αυτή.

Σκοπός την παρούσας έρευνας είναι η παρουσίαση της δομικής εγκυρότητας και αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου Εθνική/Πολιτισμική Ταυτότητα, το οποίο προσαρμόστηκε και εγκυροποιήθηκε στον ελληνικό πληθυσμό από την Κούλη (2004) και παρουσιάστηκε από τους Kouli και Papaioannou

(2009), καθώς και η σύνοψη της χρήσης αυτούς για έρευνες του χώρου της Φυσικής Αγωγής και του Αθλητισμού.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Το δείγμα αποτέλεσαν 1305 μαθητές και μαθήτριες. Από αυτούς 601 ήταν αγόρια, 683 κορίτσια, και 21 δεν δήλωσαν το φύλο τους. Επίσης από το δείγμα αυτό 16 μαθητές/τριες ήταν στην Α' γυμνασίου, 393 στη Β' γυμνασίου, 313 στη Γ' γυμνασίου, 276 στην Α' λυκείου, 272 στη Β' λυκείου και 35 στη Γ' λυκείου. Από τους συγκεκριμένους μαθητές, οι 927 είχαν γονείς Έλληνες, οι 176 είχαν γονείς μουσουλμάνους, οι 78 είχαν γονείς τούρκους οι 30 είχαν γονείς πόντιους, οι 22 είχαν γονείς Αρμένιους, οι 3 είχαν γονείς Αλβανούς, ο 1 είχε γονείς Βούλγαρους και 12 δεν απάντησαν από πού ήταν οι γονείς τους. Οι μαθητές/τριες του δείγματος ήταν από 10 διαφορετικά σχολεία του Ν.Ροδόπης (3^ο γυμνάσιο Κομοτηνής, 4^ο γυμνάσιο Κομοτηνής, Διαπολιτισμικό γυμνάσιο Σαπών, γυμνάσιο Ν. Σιδηροχωρίου, γυμνάσιο Ιάσμου, Διαπολιτισμικό λύκειο Σαπών, 1^ο λύκειο Ιάσμου, Μουσικό λύκειο Κομοτηνής, 1^ο Τ.Ε.Ε. Κομοτηνής, 2^ο Τ.Ε.Ε. Κομοτηνής) και από 13 διαφορετικούς Καθηγητές και Καθηγήτριες Φυσικής Αγωγής.

Όργανα Μέτρησης

Ερωτηματολόγιο

Για τη μέτρηση της εθνικής ταυτότητας των μαθητών/τριων, χρησιμοποιήθηκε το τροποποιημένο ερωτηματολόγιο της τέταρτης έρευνας “Ethnic/Cultural Identity” των Ting-Tooney, Yee-Jung, Shapiro, Garcia, Wright, & Oetzel (2000) το οποίο αποτελείται από 4 παράγοντες (ενοποίηση, περιθωριοποίηση, αποστροφή, αφομοίωση) και 25 ερωτήσεις. Στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τέταρτης πιλοτικής έρευνας, αφαιρέθηκαν 27 ερωτήσεις που είχαν φορτίσεις χαμηλότερες του 0.30.

Διαδικασία

Για τη διενέργεια της έρευνας ζητήθηκαν σχετικές άδειες από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων της έρευνας, χρησιμοποιήθηκε ώρα από το μάθημα της φυσικής αγωγής στα σχολεία, αφού αρχικά υπήρξε συνεννόηση με το διευθυντή κάθε σχολείου και επίδειξη της ανάλογης άδειας, και στη συνέχεια ακολούθησε συνεννόηση με τους Εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής.

Επιπλέον, για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους μαθητές/τριες, δόθηκαν προφορικά και γραπτά οι αναγκαίες οδηγίες. Ακόμη, εξηγήθηκε: α) ο σκοπός της έρευνας, β) ότι πρέπει ο καθένας να απαντήσει μόνος του και με ειλικρίνεια, γ) ότι δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις και δ) ότι τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και τα στοιχεία που ζητούνται σε αυτά θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας.

Στατιστική Ανάλυση

Οι στατιστικές αναλύσεις που έγιναν για τη δομική εγκυρότητα και αξιοπιστία του ερωτηματολογίου Εθνική/Πολιτισμική Ταυτότητα, το οποίο προσαρμόστηκε και εγκυροποιήθηκε στον ελληνικό πληθυσμό από την Κούλη (2004) και παρουσιάστηκε από τους Kouli και Papaioannou (2009) ήταν: (1) η διερευνητική παραγοντική ανάλυση (exploratory factor analysis), (2) η ανάλυση

αξιοπιστίας (reliability analysis) για τη διερεύνηση της συνοχής των ερωτήσεων που αποτελούν τους παράγοντες, (3) η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση (confirmatory analysis) και η (4) δευτέρου βαθμού παραγοντική ανάλυση (second order factor analysis).

Αποτελέσματα

Εγκυρότητα και Αξιοπιστία Ερωτηματολογίων

Η εξέταση της δοκιμής εγκυρότητας των ερωτηματολογίων έγινε μέσω της διερευνητικής παραγοντικής ανάλυσης και με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS for Windows. Για την εκτίμηση της αξιοπιστίας των παραγόντων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το τεστ άλφα (Cronbach, 1951).

Η διερευνητική παραγοντική ανάλυση έγινε με τη μέθοδο της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες (principal components analysis), και στη συνέχεια ακολούθησε, η πλάγια (oblimin) και ορθογώνια (varimax) περιστροφή των αξόνων. Εξαιτίας του ότι οι παράγοντες σχετίζονταν μεταξύ τους ($r < .30$), τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται ακολουθούν πλάγια περιστροφή αξόνων. Ο αριθμός των παραγόντων καθορίστηκε με το κριτήριο ότι οι ιδιοτιμές έπρεπε να είναι μεγαλύτερες του 1.00. Η μικρότερη φόρτιση που χρησιμοποιήθηκε για να ταξινομηθούν οι ερωτήσεις στους παράγοντες ήταν 0.30. Στις (ελάχιστες) περιπτώσεις που κάποιες ερωτήσεις (items) είχαν φορτίσεις σε όλους τους παράγοντες κάτω από 0.30, αφαιρέθηκαν. Η εσωτερική συνοχή των παραγόντων των ερωτηματολογίων εξετάστηκε με βάση το τεστ του άλφα. Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται παρακάτω, υποστήριξαν τη δομική εγκυρότητα όλων των ερωτηματολογίων και όλοι οι παράγοντες βρέθηκαν να έχουν υψηλό βαθμό εσωτερικής συνοχής.

Παραγοντικές Αναλύσεις Ερωτηματολογίου «Εθνική Ταυτότητα»

Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση Ερωτηματολογίου «Εθνική Ταυτότητα»

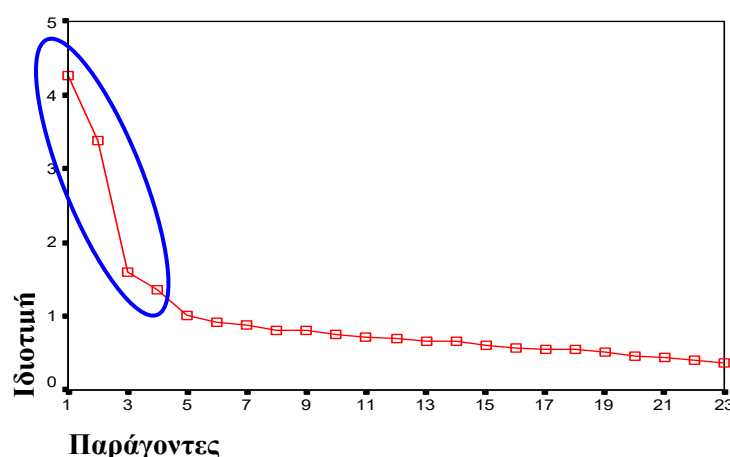
Αφού χωρίστηκε το δείγμα στη μέση, έγινε με το μισό δείγμα ($N=652$) μια αποκαλυπτική παραγοντική ανάλυση και με το άλλο μισό ($N=653$) μια επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση.

Η αποκαλυπτική παραγοντική ανάλυση που έγινε για το ερωτηματολόγιο «Εθνική Ταυτότητα» δημιούργησε 4 παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας «ενοποίηση» που αποτελείται τελικά από 5 ερωτήσεις (αντί 6, λόγω του ότι αφαιρέθηκε μία λόγω χαμηλότερης φόρτισης από 0.30), ο δεύτερος παράγοντας «αποστροφή» που αποτελείται από 7 ερωτήσεις, ο τρίτος παράγοντας «περιθωριοποίηση» που αποτελείται από 6 ερωτήσεις, και ο τέταρτος παράγοντας «αφομοίωση» που αποτελείται από 6 ερωτήσεις. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 1, και στο σχήμα 1.

Πίνακας 1. Αποτελέσματα από την αποκαλυπτική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων στο ερωτηματολόγιο «Εθνική Ταυτότητα» με τις μεταβλητές που κατέληξαν στους 4 παράγοντες.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
	Ενοποίηση	Αποστροφή	Περιθωριοποίηση	Αφομοίωση
1. Οι πολιτισμικές παραδόσεις της εθνικότητάς μου με εκφράζουν απόλυτα	.42			
2. Οι αξίες της εθνικότητάς μου είναι σημαντικές για την κρίση μου για το τι πρέπει να κάνω	.56			
3. Η εθνικότητά μου παίζει το σημαντικότερο ρόλο για την εικόνα που έχω για τον εαυτό μου	.73			
4. Οι αξίες της εθνικότητάς μου καθορίζουν τη ζωή μου	.75			
5. Μου αρέσει να τηρώ τις παραδόσεις της εθνικής μου κληρονομιάς	.50			
6. Αποφεύγω φιλίες με άτομα άλλης(ων) εθνικότητας/ εθνικοτήτων		.62		
7. Με απωθεί να συναναστρέφομαι με άτομα άλλων εθνικοτήτων		.68		
8. Γενικά δεν νιώθω άνετα να είμαι περιτριγυρισμένος από μέλη άλλης(ων) εθνικότητας/ εθνικοτήτων		.74		
9. Νιώθω άβολα να συναναστρέφομαι με άτομα από διαφορετική(ές) εθνικότητα(ες)		.68		
10. Δεν ξοδεύω πολύ χρόνο με μέλη από άλλες ομάδες εθνικοτήτων		.69		
11. Νιώθω ότι δε μπορώ να εντάξω τον εαυτό μου σε δραστηριότητες με μέλη από άλλες ομάδες εθνικοτήτων		.63		
12. Αποφεύγω δραστηριότητες με άτομα άλλων εθνικοτήτων			.61	
13. Πολλές φορές νιώθω άσχημα που είμαι αυτής της εθνικότητας			.76	
14. Συχνά νιώθω μπερδεμένος για το ποια είναι η εθνική μου ταυτότητα			.53	
15. Συνήθως δε νιώθω άνετα ανάμεσα σε μέλη της δικής μου εθνικότητας			.63	
16. Συχνά νιώθω σύγχυση σχετικά με το με ποια ομάδα εθνικότητας πρέπει να ταυτίζομαι			.68	
17. Νιώθω πολύ «μπερδεμένος» σχετικά με την αίσθηση μου για την ομάδα εθνικότητας της οποίας είμαι μέλος			.46	
18. Συχνά νιώθω παραγκωνισμένος όταν άλλοι γύρω μου μιλάνε για θέματα εθνικής ταυτότητας				.66
19. Είναι σημαντικό για εμένα να ταυτιστώ πιο στενά με την γενικότερη ελληνική κουλτούρα				.75
20. Γενικά ταυτίζομαι έντονα με την ελληνική κουλτούρα				

21. Συνήθως συμβαδίζω με τις αρχές της ελληνικής κουλτούρας	.64
22. Είναι σημαντικό για εμένα να κάνω κτήμα μου τις αρχές της ελληνικής κουλτούρας	.60
23. Η γενικότερη ελληνική κουλτούρα με εκφράζει πραγματικά	.70
24. Είναι σημαντικό για εμένα να είμαι αποδεκτός από την γενικότερη ελληνική κουλτούρα	.61
Ποσοστό διακύμανσης (Συνολική: 46,13%)	18.54 14.72 6.97 5.89
Ιδιοτιμή	4.26 3.38 1.60 1.35

Σχήμα 2. Σχηματική αναπαράσταση των ιδιοτιμών από την αποκαλυπτική παραγοντική ανάλυση των δεδομένων στο ερωτηματολόγιο «Εθνική Ταυτότητα» με τις μεταβλητές που κατέληξαν στους 4 παράγοντες (αυτοί που βρίσκονται μέσα σε κύκλο).

Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση Ερωτηματολογίου «Εθνική Ταυτότητα»

Με την επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση στο υπόλοιπο μισό του δείγματος (N=653), προσδιορίστηκε μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων όπου η κάθε μεταβλητή του ερωτηματολογίου «εθνική ταυτότητα» απελευθερώθηκε στον παράγοντα που ανήκει και προσαρμόστηκε στο 0 στους υπόλοιπους τρεις παράγοντες. Δεν επιτράπηκε οποιαδήποτε σχέση μεταξύ των λαθών (residuals), ενώ με βάση τη θεωρία προσδιορίστηκε όλοι οι παράγοντες να συσχετίζονται μεταξύ τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 2.

Πίνακας 2. Αποτελέσματα από την επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση «δείκτες καλής προσαρμογής» (goodness of fit indices) του μοντέλου των τεσσάρων παραγόντων

	Chi square	df	Chi-square /df	NNFI	CFI	RMSEA
Μοντέλο 4 παραγόντων	479.86	224	2.14	.90	.91	.043

Για να είναι το μοντέλο καλό θα πρέπει (Arbuckle & Wothke, 1999):

(1) Ο δείκτης NNFI (Non-Normed Fit Index) ή TLI (Tucker-Lewis Index), να είναι μεγαλύτερος από .90

(2) Ο δείκτης CFI, να είναι μικρότερος από .90

(3) Η διαίρεση χ^2 (Chi square) / df, να είναι μικρότερη του 5

(4) Ο δείκτης RMSEA, να είναι μικρότερος του .07

Συνεπώς από τα παραπάνω προκύπτει το σύνολο των δεδομένων του πίνακα 2, επιβεβαιώνουν ότι το μοντέλο των 4 παραγόντων για το ερωτηματολόγιο «εθνική ταυτότητα» είναι καλό.

Δευτέρου Βαθμού Παραγοντική Ανάλυση Ερωτηματολογίου «Εθνική Ταυτότητα»

Στη συνέχεια, έγινε σε όλο το δείγμα (N=1305) μία δευτέρου βαθμού παραγοντική ανάλυση (second order factor analysis), έγινε στα τέσσερα παραγοντικά σκορ της εθνικής ταυτότητας που προέκυψαν από την αρχική παραγοντική ανάλυση. Αυτοί οι τέσσερις παράγοντες, χωρίστηκαν σε δύο παράγοντες, με την «ενοποίηση» (.83) και την «αφομοίωση» (.84) να αποτελούν τον ένα παράγοντα (ο οποίος αναφέρεται στην εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου) και την «περιθωριοποίηση» (.86) και την «αποστροφή» (.87), να αποτελούν τον δεύτερο παράγοντα (ο οποίος αναφέρεται στη ευρύτερη κουλτούρα στην οποία ο καθένας ζει) (πίνακας 3).

Πίνακας 3. Δευτέρου βαθμού παραγοντική ανάλυση για το ερωτηματολόγιο της «εθνικής ταυτότητας»

Παράγοντες που προέκυψαν από την Παραγοντική Ανάλυση	Παράγοντας 1	Παράγοντας 2
Παράγοντας 1: Ενοποίηση	.83	
Παράγοντας 2: Αφομοίωση	.84	
Παράγοντας 3: Περιθωριοποίηση		.86
Παράγοντας 4: Αποστροφή		.87

Συζήτηση

Το συγκεκριμένο όργανο μέτρησης έχει χρησιμοποιηθεί ήδη με επιτυχία σε ανάλογες έρευνες του χώρου και συγκεκριμένα:

Φυσική Αγωγή

Από τα αποτελέσματα ερευνών στη Φυσική Αγωγή (Κούλη, 2004; Kouli, & Papaioannou, 2009), προέκυψε ότι ο προσανατολισμός των μαθητών/τριών στη δουλειά και ένα περιβάλλον προσανατολισμένο στη μάθηση, συνδέεται θετικά με την εθνική ταυτότητα και την αφομοίωση από τον ευρύτερο πολιτισμό. Αφ' ετέρου, ο προσανατολισμός των μαθητών/τριών στο εγώ και ένα κλίμα τάξης προσανατολισμένο στην απόδοση, συσχετίστηκαν θετικά με τα συναισθήματα ύπαρξης στο περιθώριο της εθνικής ταυτότητας και με έλλειψη επιθυμίας να αλληλεπιδράσουν με μέλη άλλων εθνοτικών ομάδων. Οι έρευνες αυτές ενθαρρύνουν τη διεξαγωγή μελετών παρέμβασης που δίνουν έμφαση στον προσανατολισμό στη δουλειά και στη μείωση του προσανατολισμού στο «εγώ», με σκοπό την προώθηση του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των εθνοτήτων και την ενίσχυση του πολιτισμικού διαλόγου μέσα από τον ευρύτερο πολιτισμό.

Αθλητισμός

Σε ό,τι αφορά στον χώρο του αθλητισμού, από τα αποτελέσματα αντίστοιχων ερευνών στο χώρο; προέκυψε ότι η συνοχή προέβλεψε αρνητικά το αίσθημα της περιθωριοποίησης και της έλλειψης αλληλεπίδρασης (Morela, et al., 2013). Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι η συμμετοχή στον αθλητισμό, ιδιαίτερα σε συνεκτικές ομάδες, μπορεί να διευκολύνει την ανάπτυξη προσαρμοστικής ταυτότητας με στόχο την κοινωνική ένταξη σε εφήβους μετανάστες.

Επίσης, σε έρευνα για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ εθνο-πολιτισμικής ταυτότητας και αθλητικών περιβαλλοντικών παραγόντων της Elbe, και των συνεργατών της (2016), τα

αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι ο αθλητισμός μπορεί να εξυπηρετεί διαφορετικούς σκοπούς πολιτισμού, εξηγώντας έτσι σε ένα βαθμό την έλλειψη συνεπών αποτελεσμάτων σχετικά με τον ενοποιητικό ρόλο του αθλητισμού.

Συμπεράσματα

Με βάση τα παραπάνω, το συγκεκριμένο όργανο μέτρησης μπορεί να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διερεύνηση και την αξιολόγηση της εθνικής ταυτότητας στο περιβάλλον του σχολείου γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στη Φυσική Αγωγή και τον αθλητισμό.

Παρόλα αυτά, το ερωτηματολόγιο αυτό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε πολλές ακόμη μελλοντικές έρευνες, που σκοπό έχουν να διαφωτίσουν τα σημεία εκείνα που δεν κατέστη δυνατόν να εξεταστούν λεπτομερειακά σε έρευνες που ήδη παρουσιάστηκαν.

Βιβλιογραφία

- Alba, R. (1990). *Ethnic identity: transformation of white America*. New Heaven, CT: Yale University Press.
- An, J., & Nie, Z. (2023). Research on Integration and Application of Ethnic Sports, Folk Sports, and Traditional Sports in School Education among Minority Groups. *Educational Administration: Theory and Practice*. <https://doi.org/10.52152/kuey.v29i4.957>.
- Bayliss, T. (1989). PE and racism: making changes. *Multicultural Teaching*, 7, 2, 19-22.
- Berry, J. (2002). Acculturation Strategies: Implications of Research Findings for Policies to Manage Diversity. XXV International Congress of Applied Psychology. Making Life Better for All: A Challenge for Applied Psychology, 7-12 July 2002, Singapore.
- Berry, J. W., Kim, U., & Boski, P. (1987). Psychological accumulation of immigrants. In Y. Y. Kim & W. Gudykunst (Eds.), *Cross-cultural adaptation: current approaches*. Newbury Park, CA: Sage.
- Berry, J., Kim, U., Power, S., Young, M., & Bujaki, M. (1989). Acculturation attitudes in plural societies. *Applied Psychology*, 38, 185-206. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1989.tb01208.x>
- Chen, X. (2022). A Metadata-Based Approach to the Integration of Educational Resources in Ethnic Traditional Physical Education. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/6505770>.
- Coventry, L.E.A. (1980). *Physical Education in a Multi-Cultural Society* (Coventry, Elmbank Teachers Centre). *Coventry Lea Physical Education in a Multi-Cultural Society 1980*.
- DES (1985). *Education for All*. Report of the Committee of Inquiry into the Education of Children from Ethnic Minority groups. London, HMSO.
- Elbe, A. M., Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Ries, F., Kouli, O., & Sanchez, X. (2016). Acculturation through sport: Different contexts different meanings. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(2), 178–190. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2016.1187654>
- Green, K. & Hardman, K. (2000). (Eds.) *Physical Education: A Reader*. Oxford: Meyer & Meyer sport (UK) Ltd.
- Hill, G., & Clevon, B. (2005). A Comparison of Students' Choices of 9th Grade Physical Education Activities by Ethnicity. *The High School Journal*, 89, 16 - 23. <https://doi.org/10.1353/HSJ.2005.0021>.

- Hu, F., Wang, P., & Li, L. (2014). Psychometric structure of the Chinese Multiethnic Adolescent Cultural Identity Questionnaire. *Psychological assessment*, 26 4, 1356-68. <https://doi.org/10.1037/a0037690>.
- Macdonald, D., Abbott, R., Knez, K., & Nelson, A. (2009). Taking exercise: cultural diversity and physically active lifestyles. *Sport, Education and Society*, 14, 1 - 19. <https://doi.org/10.1080/13573320802444945>.
- Mirande, A., & Tanno, D.V. (1993). Labels, researcher perspective, and contextual validation : a commentary. *International Journal of Intercultural Relations*, 17, 149-155. [https://doi.org/10.1016/0147-1767\(93\)90021-Y](https://doi.org/10.1016/0147-1767(93)90021-Y)
- Morela, E., Hatzigeorgiadis, A., Kouli, O., Elbe, A-M., & Sanchez, X. (2013). Team cohesion and ethnic-cultural identity in adolescent migrant athletes. *International Journal of Intercultural Relations*, 37, 5, 643-647, ISSN 0147-1767, <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.05.001>.
- Mullard, C. (1982). From assimilation to cultural pluralism. In J. Tierney (Ed.) *Race, Migration and Schooling*. London, Holt Rinehart and Winston.
- Neville, H., Oyama, K., Odunewu, L., & Huggins, J. (2014). Dimensions of belonging as an aspect of racial-ethnic-cultural identity: an exploration of indigenous Australians. *Journal of counseling psychology*, 61 3, 414-26. <https://doi.org/10.1037/a0037115>.
- Keefe, S.E. (1992). Ethnic identity: the domain of perceptions and attachment to ethnic groups and cultures. *Human Organization*, 51, 35-41. <https://doi.org/10.17730/humo.51.1.1r55476555563w25>
- Κούλη Ο. (2004). *Εθνική ταυτότητα και αντίληψη του περιβάλλοντος στο μάθημα Φυσικής Αγωγής*. Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Kouli, O., & Papaioannou, A. (2009). Ethnic/cultural identity salience, achievement goals and motivational climate in multicultural physical education classes. *Psychology of Sport and Exercise*, 10, 45-51. <https://doi.org/10.1016/J.PSYCHSPORT.2008.06.001>.
- Phinney, J.S. (1990). Ethnic identity in adolescence and adulthood: a review. *Psychological Bulletin*, 108, 499-514. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.3.499>
- Roosen, J. (1989). *Creating ethnicity*. Newbury Park, CA: Sage.
- Rotherham, L.E.A. (1986). Physical education in a multicultural society. *Guidelines and general information leaflet*. (Rotherham MBC).
- Rotheran, M. J., & Phinney, J. S. (1987). Childrens ethnic socialization. *Children's Ethnic Socialization: Pluralism and Development*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Ting-Toomey, S., & Oetzel, J. G. (2001). *Managing intercultural conflict effectively* (Vol. 5). Sage.
- Ting-Toomey, S., Yee-Jung, K., Shapiro, R., Garcia, W., Wright, T., & Oetzel, J. (2000). Ethnic/cultural identity salience and conflict styles in four US ethnic groups. *International Journal of Intercultural Relations*, 24, 47-81. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(99\)00023-1](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00023-1).
- Thorjussen, I., & Sisjord, M. (2020). Inclusion and exclusion in multi-ethnic physical education: an intersectional perspective. *Curriculum Studies in Health and Physical Education*, 11, 50 - 66. <https://doi.org/10.1080/25742981.2019.1648187>.
- Wang, S., & Xie, A. (2020). Study on Displaying the Cultural Values and Characteristics of Traditional Ethnic Sports in College Physical Education. <https://doi.org/10.23977/ICSSEM2020.014>..

Presentation of structural validity and reliability of the Ethnic/Cultural Identity questionnaire in the field of Physical Education and Sports in Greece

Kouli Olga

Associate Professor, Democritus University of Thrace, Department of Physical Education and Sport Science

ABSTRACT

The purpose of this research was the presentation of the structural validity and reliability of the Ethnic/Cultural Identity questionnaire, which was adapted and validated in the Greek population, as well as the summary of their use for research in the field of Physical Education and Sports. The statistical analyzes carried out, were: (1) the exploratory factor analysis, (2) the reliability analysis to investigate the coherence of the questions that make up the factors, (3) confirmatory factor analysis and (4) second order factor analysis. Based on the results, the specific measuring instrument can be a useful measuring instrument for the investigation and evaluation of ethnic identity in the school environment in general, but also in Physical Education and sports in particular. According to these and despite the use of the questionnaire in some research in the field, this questionnaire could be used in many more future researches, which aim to clarify those points that were not possible to examine in detail in research that were already used as an instrument measurement.

Key words: Ethnic Identity, Culture, Physical Activity, Sports

Corresponding address:

Kouli Olga
Democritus University of Thrace
Department of Physical Education and Sport Sciences
University Campus, 69100 Komotini
okouli@phyed.duth.gr

E-mail: